

Sisäministeriö
Hallitus
Eduskunta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle henkilökorttilaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen somalialaisten liitto kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa nyt lausuntokierroksella olevaan esitykseen henkilökorttilain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Kyseessä on asia, joka vaikuttaa nimenomaan Suomen somalialaistaustaiseen väestöön, joista osa on oleskellut Suomessa pysyväällä oleskeluluvalla jo vuosia. Heistä vain noin puolella (mukaanlukien Suomessa syntyneen väestönsosan) on Suomen kansalaisuus ja johtuen siitä, ettei heillä ole ollut osoittaa henkilöllisyyttään todentavia asiakirjoja jo mm. siitä syystä, ettei Suomi muun kansainvälisen yhteisön lailla tunnusta esimerkiksi Somalian myöntämiä passeja hyväksyttäviksi asiakirjoiksi, heidän on ollut mahdotonta mm. hankkia verkkopankkitunnuksia.

Suomalaiset pankit ovat omaksuneet linjan, jonka mukaan muukalaispassia ei hyväksytä pankkiasioinnissa käyväksi henkilötodistukseksi. Somalialaistaustaisilla – samoin kuin monilla muilla toissijaisen (Ulkomaalaislaki 88 §) tai tilapäisen suojelun (Ulkomaalaislaki 51 §) perusteella oleskeluluvan Suomeen saaneilla henkilöillä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta hankkia lähtömaansa passia. Somalialaistaustaisten kohdalla tilanne on erityisen akuutti edellisessä kappaleessa mainitusta syystä.

Verkkopankkitunnusten puuttuminen puolestaan vaikeuttaa ihmisen elämää nyky-Suomessa monella tapaa. Se hankaloittaa laskujenmaksua ja muita pankkiasioiden hoitoa, jotka verkkopankkitunnuksia omaamattomien henkilöiden on hoidettava pankissa sen aukioloaikojen puitteissa. Tämän yhteensovittaminen päivätyön tai opiskelun kanssa on erittäin vaikeaa. Myös erilaisten verkkomaksujen tekeminen on usein mahdotonta pankkien vaatiessa korttimaksuissa maksutapahtuman varmistamista verkkopankkitunnuksin. Pankkiasioiden hoitamisen lisäksi se vaikeuttaa myös muita arjen asioiden hoitamista: niitä kun tarvitaan tunnistautumiseen myös kaikessa verkossa tapahtuvassa viranomaisasioinnissa.

Tämä asettaa heidät eriarvoiseen asemaan – asia jonka myös Sisäministeriö totesi vuonna 2012 julkaistussa raportissaan (46/2012). Sen myönnettiin olevan myös kotoutumista hankaloittava tekijä. Lisäksi se on digitaalisten asioimispalvelujen priorisointia sekä palvelutason parantamista ja sujuvoittamista korostavan hallitusohjelman vastainen. Epäkohtaan ovat Sisäministeriön jo edellä mainitun raportin lisäksi kiinnittäneet huomiota eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta mietinnössään HE 2472013 vp, etnisten

suhteiden neuvottelukunta Etno sekä vähemmistövaltuutettu. Myös sisäministeriön poliisiosasto on myöntänyt tilanteen vaativan korjausta.

Toistaiseksi henkilökorttilain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomessa kotikuntalain mukaisesti vakituisesti asuvalle ja väestöjärjestelmään merkitylle ulkomaalaiselle annetaan hakemuksesta henkilökortti. Tähän on kuitenkin sisältynyt edellytys luotettavasti todennetusta henkilöllisyydestä. Käytäntö on rajannut somalialaistaustaisen väestön kortin ulkopuolelle, koska muukalaispassissa, käytännössä ainoassa heidän saatavissaan olevassa henkilöllisyystodistuksessa on merkintä siitä, ettei henkilöllisyyttä ole voitu varmistaa.

Merkintä varmistamattomasta henkilöllisyydestä sisällytetään liki puoleen Suomessa myönnettävistä muukalaispasseista eikä tilanteeseen ole edellämainituista syistä johtuen ollut mahdollista vaikuttaa. Ongelma koskee Suomessa siten tuhansia ulkomaalaistaustaisia henkilöitä.

Pysyvän oleskeluluvan myötä henkilölle myönnetään sosiaaliturvatunnus ja kotikuntalain 4 §:n mukaan vakituisesti maassa asuvaksi katsotaan myös ulkomaalainen, jolla on voimassa oleva, jatkuvaan tai pysyvään oleskeluun oikeuttava lupa. Edellämainitut tekijät tekevät henkilöstä muissa suhteissa tasaveroisen: mm. verovelvollisen sekä kykenevän äänestämään ja asettumaan ehdokkaaksi kunnallisvaaleissa. Viranomaisen rekisterimerkintöjen kautta on henkilöllisyys mahdollista todentaa, mitä tukee entisestään myös se, että myös muukalaispassit ovat nykyään biometrisiä. Mm. niin ikään viranomaisrekistereistä löytyvien sormenjälkien avulla on mahdollista osoittaa käytetyn henkilöllisyyden yhdenmukaisuus.

Tätä vasten ei ole perusteltua evätä Suomessa pysyvällä/ jatkuvalla oleskeluluvalla oleskelevalta henkilöltä henkilöllisyystodistusta. Tässä yhdymme lakiesitykseen siitä, että tilanne, jossa henkilölle voidaan myöntää oleskelulupa, muttei henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, ei voi jatkua.

Lakiesitystä valmistellut työryhmä kertoo pohtineensa myös sitä vaihtoehtoa, että ulkomaalaiselle myönnettävään matkustusasiakirjaan ei enää tehtäisi merkintää varmistamattomasta henkilöllisyydestä. Itse lakiesityksestä tämä on kuitenkin jätetty pois siksi, että se olisi vaatinut myös ulkomaalaislain muutosta. Suosittelemme vahvasti sitä, että näin tehtäisiin jo johdonmukaisuudenkin nimissä.

Esityksen esittämin keinoin (lisäselvitykset, rekisterimerkintöjen vertailu, sormenjäljet) henkilöllisyys voidaan vihdoinkin katsoa todennetuksi siinä määrin, että henkilökortin myöntäminen mahdollista. Silloin olisi johdonmukaista katsoa sen olevan todennettu myös muiden asiakirjojen suhteen. Huomautettakoon, että ei kansalaisuushakemustakaan tehdessä somalialaistaustaisella muukalaispassin haltijalla ole esittää muita henkilöllisyyttään varmentavia asiakirjoja, mutta tätä ei silti katsota prosessia estäväksi tekijäksi.

Helsingissä 17.11.2015

Arshe Said
puheenjohtaja
Suomen somalialaisten liitto